

מסורת הש"ס

א (תמוז) ד'ה שבי"ג אומר י' לנול נא: מוכח דלא היה הגרסא רבי לפניהם; (ב) יבמות ק"ג, א שבת ע"ג; (ד) שבת ע"ג, א (דגריס יאן, ו) עושין מתפילין מזהה את חסרה הס"ד. י"ק, (ו) דכסותבס בתחילת י"ק, (ז) צריך לשיר שיטה. י"ק, (ט) מנפוח פתוח מכל הני י"ק, (י) ופכשו. י"ק, (י"א) ונתן תוס' קדושין ט. ד"ה וכלמנא ותר' גיטין עד: וחס' כ"ב קד: וחס' מניל ט"ג; (ל) י"ג בתחילה, (מ) כ"ה בסוף (נ) ע"י ט"ו ויד' ס"ר כ"ר ס"ק (ז) ובקשרי"ק, (ס) י' שטין וכל' ראש ד' שטין כ"ר. (ש) ע"י נטין בספר תפלות שומאל דף ע"ג ט"ה, (פ) דמפסקן. רש"י, (ק) י"ג כ"ר.

הגהות הב"ח

א (רש"י ד'ה פ"ה 161 וס' רב דכלה פ"ג ותיבת וז' מתקן: (ב) ר"ה למד' אש וכו' חולקין כו' בס"ד ואח"כ מ"ה מקדשה חמורה מפילין:

גליון הש"ס

גמ' לא אריית. עטין וז' פסקים דף י' ע"ה ענינת י"ז ע"ה: ודאידאנ' ברוז ע"ה: שבת ופסח. עטין משניות מהר"ק שולח ע"ה:

לקויו רש"י

גלויער'ן (גלאוריאן). עץ סדוק.

מוסף רש"י

כיוצא בו. רשע דכרינא מפילין של ד' עושין און של ראש ואחון של ד' ראש און עושין און של ד' לפי שאין מורידין וכו' (נכתב ט"ס). ס"ת שבלה. אין מתחבין ממנה יריעה שגרשיות שטע והיה אש ענינת כותסה לקנותה מזהה (ט"ס).

שיטה מקובצת

א טבא דספרי ואות י' נמקח. פרש"י עץ סדוק כו' וזהו כיו' אחיות גורל ואבבע וזהו לפטלה ולמטה אבל מן הגז לא מפניו שיעור הירוח ושטא כיון דברוך מאחד כלפי שטע צריך בראש כדי לנול הירוח וזה מה שנהנו העולם עתה לכתוב שדי' מבחור בנדי האורי' שלמי היה ונרקבין הסף לקרותו מבחורין שאין צורך דאי כדי לנול היקף אי"כ יהיה מכותה מאותו היקף ושטא יחתוך הקלף מאותו מקום. תוס' אחרות: א) בסתומה. פרש"י כתב בתחילת (והשטח) ובסוף שיטה והחלק באמצע וכן מנהג קדמונים והיכא שנודמן לו שומר השיטה בסוף הפרשה ולא נשאר מקום בשיטה להניח חלק התחילל פרשה אחרת יגמור כל השיטה באותה פרשה ויניח חלק בתחילת פרשה שיטה שחתתה בבד ימין ותחיל פרשה אחרת באמצע השיטה ופתוחה זה שמניח חלק בסוף השיטה בצד שמאל ואינו מתחיל פרשה אחרת באותה שיטה אלא מתחיל בראש השיטה משכ ואם נדמן לו ונמר השיטה כיון הפרשה יניח שיטה שלפני חלק ותחיל בראש השיטה שלישית סדורה כו' עד מתחיל מלמעלה (הוא בתוס' ולכן לא העתיק) לפיכך הניחו ר"ת בפתוחה להניח ריוח בסוף שיטה ובראש שיטה כדי לקיים שניהם ומיהו לפי זה קשה למנהג שלנו שאנו מניחין ריוח במזרח בסוף שיטה אחר ובשערין ואין אנו מתחילין והיה בראש שיטה שניה אלא מניחין ריוח צפת ולפי דברי ר"ת קרי

אמרפי לו **רבי מה טעם**. אמה עושה אותם פתומות והלא כמורה סתומות הן. אותו ריוח שלאחר ובשערין (דגריס ו' א) הוא סמוס (שמאל של שיטה) והריוח באמצע השיטה: **אמר לי הוליל ובסורה אינן סמוכות**. הנה שתי פרשיות שזו כותבה בואתחנן (שם) וזו כמזכה בזהיה עקבא לפיכך ח' אלו עושין פתוחות: **מאי לאו אפסותום**. קאמר רב א' א) זה דהלכה כר"ש: **אטבא ו' דספרי**. גלויער'ן עץ סדוק הנוטף דפי קונטרס שלא יכפלו: **אימ ליה מנהגא**. כדמפרש אש יבא אליהו כו': **מנעל לכתחילה**. למ"ד אש יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו קסבר מנעל השתא לכתחילה לא עד שיבא אליהו ויורה יא' כו'. למ"ד אש יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו מכלל יב' עד שיבא אליהו ויאמר לא תחללו במנעל חולצין כו' (ב): תפילין קדושתן חמורה ממזוה שיש בהן ד' פרשיות: **הכל סתומות**. בס"ת והכל פתומות במזוה אלא ש"מ במזוה נמי סתומות הן: **ודילמא להשלים**. דילמא הא דדייקינן הא מורדין וי'עושין יא' שאם חסרה מתפילין מזוה: **קלף**. כותבין עליו במקום צמר כו'. אלמא תפילין אי אפשר לעשות מזוה דאש על הקלף נכתבו: ומשני **למזוה**. מזוה תפילין על הקלף ומזוה אדוכסוסטום אבל אש שניה אין בך כלום הילכך אם מורדין עושין: **והסניא יד' שניה פסול**. ומשני בתפילין קמיירי דאש

שאין מורדיין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורדיין עושין אמאי הכא סתומות והבא פתוחות דלמא י' להשלים הא מורדיין עושין והתניא י'הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוה על הדוכסוסטום קלף במקום בשר דוכסוסטום במקום שער דלמזוה והתניא שניה פסול י'בתפילין והתניא שניה בין בזה ובין בזה פסול י' אידי ואידי בתפילין והא דכתביניהו אקלף במקום שער והא דכתביניהו

דירושלמי דפליג אש"ס דידן דמסקינן הכא כי אמר רב אריות ולא אפתומות והתם פסקין רב דהדיא כמ"ד פתוחות והכי איתא התם התם מזהה תני פתוחות ואית תנא תני סתומות שמואל צר שילת צסר רב הלכה כדברי מי שאומר פתוחה שאין זה מקומה פתוחה מראשה פתוחה סתומה מסופה פתוחה מנחן ומכאן סתומה ודבר תימה הוא דלפי הירושל' משמע לנאורה דאם סמיים פרשה באמצע שיטה ואחר כך מתחיל לכתוב באמצע שיטה שתחתיה שזו היא נקראת סתומה ואין יתכן זה מי גרע מפתוחה מראשה לחוד או פתוחה מסופה לחוד וגראה לפרש דקאי לפרוש' מילתיה דרב דהא דלמר הלכה כדברי מי שאמר פתוחה כגון שיעשה פתוחה מראשה או פתוחה מסופה או פתוחה באמצע ומכאן ומהאן סתומה והאי מנחן ומכאן דקאמר אסתומה דצמר הכי קאי ולא אפתוחה דקמיה דההיא פתוחה באמצע איקרי ואע"ג דבעלמא מקרי סתומה כי ה"ג לא חיישינן גבי מזוה דכיון דטעם משום דאין זה מקומה ומתמיש צך דלא קשיא הויא דירושלמי אש"ס שלנו אליבא דרב. מ"ר: **במנעל** דבתחילה איבא ביניהו. אע"ג דקו"ל (ב"ב דף קד:׀) רצה ורב יוסף הלכה כרבה דר משה ענין ומתנה ולרצה אין חולצין במנעל לכתחילה י' עכשו נוהגין לחלוק במנעל לפי שאין אנו בקיאין בסנדל אי נמי במילתא דקאמרי משמיה דאחרינן אפשר דהלכה כרב יוסף י'. מ"ר: **דירלמא** דהש"יב: פירש בקונטרס שאם חסרה מזוה שיטה אחת אי לאו דאין מורדיין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותופיין במזוה והא דלדמרינן דירושלמי בפ"ק דמגילה דתפילין ומזוות אין נכתבין אלא על עור אחד היאם בשלא תפר העורות זה בזה יא' ויש עוד לפרש להשלים כגון י' דפפשה שמע י' צדוק עמוד והוסיק פרשת ויהי אם שמוע בגליון שלמטה או פרשת ויהי אם שמוע י' בתחלת עמוד והוסיק שמע בגליון שפיעלה.י"א י' מ"ר: **תפילין** ע"ה הקלף מזוהה ע"ה דוכסוסטום. ושיניה פסולין אגויל וס"ת כשירה אגויל כדמוכה צפרק המזויל יין (נכתב דף עט:׀) ותימה דלא חשבי ליה צהדי אין בין ספריים לתפילין ומזוות בפ"ק דמגילה (דף כ:׀) ויש לפרש דלא איירי דצבר שכתובין צו כדאשכחן (שם דף ז:׀) גבי אין צין צבת ליוס הכיפורים דלא חשבי אליה וגבי אין צין יוס טוב לצבת דלא חשבי סקילה אי נמי משום דתפילין ומזוות לאו מחד טעמא י' מיפסלן אגויל ולא דמו לאשורים שפירש כאן ופירש שם הר"ר יוסף דמדלא תירך כן נראה דתפילין אם שניה לכתוב בקלף נמקוס שיער לא פסל כמו שלא פסל אם שניה ממצותן וכצ דוכסוסטום וצענין זה ווכל לתך בשמעתין ללכך לא תירך אידי ואידי אמוחה דכיון דכשירה כשניה ממוחה וכצנה אקלף היה דכשירה שכצנה אדוכסוסטום נמקוס צמר ועוד יש לתך דלא הוי מני לשנויי הכא אידי ואידי אמוחה יא' דכל כמה דלא אשמעינן דמזוה כשירה משניהם לא שיק למיתני שניה בזה וצוה פסול אבל כל דין תפילין צבר אשמעינן וצענין זה יש לתך צפרק המזויל יין (שם). מ"ר: הא

ועיושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה. מן הדלדדים לא פירש ושמא כיון דכורך מאחד כלפי שמע צריך בוא' לכתחילה כדי לגול צהיקף כעין ס"ת. מ"ר: **והאידנא** נהוג ע"מא בתפומות. פירש בקונטרס י' דכשיס

ועיושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה ועושה פרשיותיה פתוחות אמרתי לו י'רבי מה טעם אמר לי הואיל ואין סמוכות מן התורה ואמר רב הנגאל אמר רב הלכה כר"ש בן אלעזר מאי לאו אפתוחות י'לא אריות וכמה ריוח אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לא אמר רב שמואל בר יעקב כמלא אמבא י' דסיפרי אמר ליה אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דכי אמר רב אריות והא רב אית ליה מנהגא *והאידנא נהוג עלמא י'בסתומות י'דאמר רבה אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר י' חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ואמרינן מאי בינייהו י' מנעל לבתחילה איבא ביניהו אלא לאו שמע מינה אריות ש"מ רב נחמן בר יצחק אמר י'מצוה לעשותן סתומות ואי עבדיניהו פתוחות שפיר דמי ומאי פתוחות דקאמר רשב"א אף פתוחות ליבא כמשיע ליה י'כיוצא בו י'ספר תורה שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוהה לפי שאין מורדיין לקדושה קלה הא מורדיין עושין אמאי הכא סתומות והבא פתוחות דלמא י' להשלים הא מורדיין עושין והתניא י'הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוה על הדוכסוסטום קלף במקום בשר דוכסוסטום במקום שער דלמזוה והתניא שניה פסול י'בתפילין והתניא שניה בין בזה ובין בזה פסול י' אידי ואידי בתפילין והא דכתביניהו אקלף במקום שער והא דכתביניהו

הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

לב.

א ומי' פ"ה מהלכות מזהה הלי'א טושיע' יויד' ס"י רפח ספ"ק א: קלח ב מ"י שם הלי'א טושיע' שם ספ"ק י: קלש ג מ"י שם הלכה א טושיע' יויד' ס"י רל: קב ד מ"י פ"ה מהל' תפילין וס"ת הלי' א ח טמנ עשין סה טושיע' יויד' ס"י רנח ספ"י ג: קבא ה מ"י שם טושיע' וא"ח ס"י לב ספ"י ז:

שיטה מקובצת (הושך)

פתוחה ואמר אבא דיעושין פרשיותיו סתומה לכך נראה דטוב שלא יניח ריוח בסוף שיטה אחר ובשערין כדי שיעור. ושיעור ריוח אורי פרשה י"א כשיעור לכתוב בו למשחוחוכים כו' וי"א דכל לכתוב ג' אותיות והי"י באוריליי"ש מצא בפסכת סופרים ישן כמו בסדר הקדמונים איהו פתוחה כל פסוקה באמצע השיטה. תוס' אחרות: א) חולצין במנעל. מנעל הוא מעור דק ואיכא למגור אטו מנעל המורשע שאינו חופה הרגל: א) מנעל לבתחילה כו' אע"ג דלישנא בתרא מתיר לבתחילה לחלוק במנעל עד שיבא אליהו מ"מ טוב לחזקו איהו בנדל מעור עבה. תוס' אחרות: ב) להשלים כגון שכבת בסוף דף של ס"ת (מקצה) פרשת שמע והוא מסיימה בגליון ועושה פרשת סתומה וכותב ויהי אם שמוע. תרי"ח ו' אריי ואידי בתפילין והא דרבא אדוכסוסטום במקום בשר. תרי"ח במקום שיער אלא ברבוא נקט דאע"ג דיעקב מצות כתיבת תפילין הוא אקלף במקום בשר אלא על דוכסוסטום אף אף במקום בשר וכ"ש במקום שיער דיעקב מצות כתיבת תפילין במקום בשר הוא וא"ת אמאי לא קאמר אמוחה שניה בזה ובזה פסול אדוכסוסטום במקום בשר ואקלף במקום בשר נמי פסול ומשכחת שיער נמי פסול מורדיין עושין כגון שנכתבו אקלף ובמקום בשר ואמר הר"ר יוסף דאין זה פסול כיון דתפילין מזהה אדוכסוסטום במקום בשר להשכי' אקלף במקום בשר דברבה עיקר מצות כתיבת מזוהה במקום בשר. ועוד אומר רבינו נתנאל דשינה בזה ובה פסול משמע בגי' מקומות שינה חז' בזה תרי בזה (תרי' חלל ובמזוהה לא משכחת להספיל שלישית תוס' אחרות. ודיל' תרי' אידי ואידי תפילין. וא"ת לישני אידי ואידי במזוהה ופי' תרי' יוסף דכיון דשינוי אחד צמר במזוהה משמע ליה דכל השינויים כשרים בה ע"מ דכיון דמקום המוכרח במזוהה שורא נכתבה על דוכסוסטוס הוא תחת שאף (על' (כל) הקלף כשר אין לנו לפסול מקום שיער בקלף במזוהה תרי"ח נתנאל פי' דשינה בזה ובזה משמע שישנה פסול'ם והא לא נמצא אלא בתפילין ולא הבנתי. ע"כ: ו' ובשערין. חסום צד שמאל של שיטה תיבת הוא ל"ש: ו' לפיכך אין עושה אותן פתוחות: ע) תיבת זה נמקח: ז) אטבא דספרי אות י' נמקח: א) ויורה. כן שחולצין במנעל ותיבת וכו' נמקח: ב) מכלל. דער שיבא אליהו וכו' חולצין בו הסי'ד: ג) עושין. לא לעשות מזוהה כ"ה ספ"ה דלעולם פתוחות

בענין אבל אם חסרה מזוהה שיטה אחת אי לאו דאין מורדיין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ופרשה במזוהה ומשלימין וקא פריך הא מורדיין עושין תפילין מזוהה הסי'ד י' והתניא. אם שניה: טו) צריך בתחילה: טז) העורות זה בזה. אבל תחת לן בזה: ז' כגון. אם גמר פרשת שמע בסוף עמוד: ח) בגליון שלמעלה. אם לאו דאין מורדיין עושין: ט) אידי ואידי אמוחה. כל כמה אות ד' נמקח: